

DAGENS FRÅGOR

Olika långa strån?

Varenda myra vet hur viktigt det är att dra sitt strå till stacken.

I sommar har också bilisterna påmints om sina strån – utsläppen av försurande kväveoxider måste ju minska. Därför skall bilisterna minska farten på vissa vägsträckor.

Efter mycken vända beslöt trafiksäkerhetsverkets styrelse att sommarens fartgräns på 90 km/h på vissa motorvägar (byggda för 130 km/h) skall behållas. Inte för trafiksäkerhetens skull, utan just för kväveoxidens.

Speciella myror, nämligen de bilister som tvingas köra 90 i stället för 110 km/h, drar strån till stacken motsvarande 2 700 icke utsläppta ton kväveoxider per år. Det skall jämföras med de totalt 130 000 ton kväveoxider som släpps ut i Sverige – men, som sagt, det är ju strån till stacken det handlar om.

Men det är olika med strån. Regeringen vill som bekant stänga av två kärnreaktorer i förtid. För att inte strömmen skall ta slut i väggurtagen måste man då använda bland annat kolbaserad el, importerad från Danmark. Det merarbete som de danska kraftverken tvingas till medför ökade utsläpp över Sverige med 3 000 ton kväveoxid årligen.

Detta står att läsa i den famösa tvåreaktorsutredningen, energiverkets framtidsscenario över vad som händer vid en förtidsavveckling.

Det märkliga är att 3 000 ton kväveoxid i energisammanhang betecknas som "marginella merutsläpp".

Vi har tidigare ställt frågan hur breda marginaler egentligen kan vara – nu und-

rar vi hur olika man får bedöma exakt lika långa strån?

Det är på lutningen det beror

Det är inte bara de höga marginalskatterna som är problemet i skattedebatten. Progressiviteten (lutningen på kurvan) beror på skillnaden mellan marginalskatten och den genomsnittliga inkomstskatten. Det påpekar Danne Nordling i sin nya bok "Skattestryck och skattepolitik" (Skattebetalarna). I boken, som har ett bestående värde även som uppslagsbok för den som förväntas kunna skattefrågan, ges en översikt över alla de olika skatterna i Sverige, såväl synliga som osynliga, och skattestryckets utveckling analyseras med internationella jämförelser sedan 1950-talet.

Med en proportionell skatteskala ger en löneökning på en procent också en ökning av lönen efter skatt med en procent. Men om marginalskatten är 50 procent och den genomsnittliga skatten är 35 procent ökar lönen efter skatt inte med 1,0 utan med bara 0,77 %.

Denna sk utbytesprocent förutses bli 0,96 år 1991 för industriarbetare. Det innebär att det räcker med en löneökning på 1,04 procent för att lönen efter skatt skall öka med en procent. Men industri-tjänstemännen får inte alls samma förbättring av sin utbytesprocent. Vid en lön på 210 000 kr/år 1991 blir utbytesprocenten 0,69. För att få en procents löneökning efter skatt, måste ökningen före skatt uppgå till 1,46 procent.

Det betyder att, för oförändrad köpkraft, vid 6 % inflation, tjänstemännen

behöver $6 \times 1,46 = 8,76\%$ löneökning, medan LO-folket bara skulle få $1,04 \times 6 = 6,24\%$. Man anar vad Malm och Edin kommer att säga om det. Det är en av anledningarna till att det behövs indexreglerade skatteskalor.

För kommunala beslutsfattare

Kommunerna har ont om pengar och allt svårare att behålla sin personal inom bl a barnomsorg och äldreomsorg. Intresset för alternativa driftsformer ökar därför alltmer och diskussionerna om egen regi, entreprenad, föräldrakooperativ och andra alternativ är livliga ute i kommunerna.

Nu finns det ett faktaunderlag som kan ge gott underlag för framtida beslut. Med forskningsanslag från Statens råd för byggnadsforskning har Pia Hofmeijer och Mikael Eriksson kartlagt konsekvenserna för lokaler, personal och ekonomi av en rad alternativ som införts i Stockholm. Det gäller högst skiftande områden och lösningar.

Drift och skötsel av idrottsanläggningar, bad och campingplatser har överlåtits på föreningar eller enskilda. Parker och gator i vissa stadsdelar sköts av enskilda entreprenörer. Fotvården har privatiserats och daghem drivs av föräldrakooperativ. Sponsring av träd infördes då Söder fyllde 700 år.

Utredarna kommer fram till att samtliga projekt varit lyckade. Den ursprungliga verksamheten har kunnat fortgå; ofta med kvalitetsförbättringar och till en lägre kostnad för staden. Det personliga engagemanget har ökat markant hos perso-

nalen som fått större spelrum, inflytande och ansvar.

Många av de förändringar som entreprenörerna vidtagit skulle kunna användas inom kommunerna för att få en effektivare och flexiblare organisation. De som ansvarar för verksamheten borde få ökat ansvar och ökade befogenheter. Att få igenom förändringar brukar dock vara mycket lättare i mindre sammanhang.

Låt oss hoppas att många kommunalpolitiker tar del av rapporten och drar konsekvenserna av resultaten.

En skatteanomali

Det finns ett väl belagt samband mellan skatter, arbetskraftsinsatser och sparande. Inkomstskatteutredningen har haft som mål att genom en radikal marginalsattesänkning förbättra förutsättningarna för ökade arbetsinsatser och större sparande. Ambitionen har också varit att förenkla systemet och göra det lika för alla inkomsttagare.

Målet har det rått politisk enighet om. Att finansieringen av skatteomläggningen lett till strid kom inte helt oväntat. En eventuell förvåning har gällt de stridandes inbördes gruppering.

Debatten om finansieringen kommer att bli intensiv. De kompromisser som blir resultatet kommer att gå ut över de övergripande mål man har varit överens om i inledningsskedet. Den fortsatta debatten kommer emellertid att i ökande utsträckning handla om andra frågeställningar. Skattereformens arkitekter har från början insett att en rad grupper kommer att gå i strid mot inkomstskatteutredningens förslag. Det kommer att ske utifrån

såväl ideologiska som gruppegoistiska utgångspunkter. Man har därför upprepade gånger framhållit, att skatteomläggningen inte får sättas ur spel genom hänsyn till olika särintressen.

Utredningsmajoriteten har emellertid på ett område satt de övergripande målen för inkomstskatteutredningen helt ur spel. Den stora gruppen pensionärer har fått ett eget skattesystem. Det är mera komplicerat och snårigt än dagens. Allvarligare är, att det på ett så otvetydigt sätt motverkar det långsiktiga sparandet genom den avkastningsskatt, som föreslås drabba den årliga förräntningen av det samlade pensionskapitalet med 20 procent. Som om detta inte vore nog skall dessutom pensionerna beläggas med en grundavgift på 22,5 procent erlagd av arbetsgivaren.

De pensionärer, som efter 65-årsdagen fortsätter att arbeta, kommer till följd av det speciella skattesystemet för pensionärer att få en marginalsatt på mellan 64 och 97 procent inklusive effekten av avtrappade bidrag.

Det arbetskraftstillskott och den samlade erfarenhet som pensionärerna representerar tas inte tillvara i det förelagda skatteförslaget. En rakt motsatt effekt uppnås.

Sammantaget missgynnar inkomstskatteutredningens förslag en stor grupp. Vilka motiv som kan ligga bakom utredningsmajoritetens förslag kan vara svårt att fastställa. Rider man på den opinionsvåg som säger att pensionärerna intar en privilegierad ställning i dagens Sverige? Eller är det så att man räknat med att pensionärerna, trots allt, är en politiskt försvarslös grupp? Antalet pensionärer i de skilda politiska församlingarna är få eller inga. Tyngst väger kanske ändå att man

minskar det privata långtidssparandet till förmån för ett kollektivt styrt sparande.

Oavsett motivet måste det göras klart, att ett system som motverkar sparande, lägger hinder i vägen för att utnyttja en stor arbetskraftsreserv och dessutom är krångligt och diskriminerande, måste avvisas.

Kambodjansk insikt

Hans-Göran Franck som varit på studieresa i Kambodja säger i en tidningsintervju att:

”En kambodjansk riksdagsman förklarade för mig att det inte finns någon anledning för Kambodja att följa marxism-leninismen om inte ens ryssarna gör det.”

Svensk Tidskrift undrar om inte Hans-Göran Franck skulle vilja vara vänlig och sprida denna kambodjanska insikt också i den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

(s) och marknadskrafterna

Ifemte kapitlet av socialdemokraternas och LO:s 90-talsprogram behandlas ekonomin. Programmet återspeglar på sedvanligt sätt socialdemokraternas ambivalenta inställning till marknadsekonomin. Det handlar som så många gånger tidigare om dubbla budskap.

Vi konstaterar emellertid att marknadskrafterna fått råda i valet av tryckeri. Tryckningen av programmet har skett i Finland.